

ובהחזרת בחיים

גליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

באור החיים תולדות רבנו הק'

פרק רביעי: שנות בראשית סוערות אימה ברחובות פאס

באותה שעה עדיין לא נחו ולא שקטו בני פאס. אדרבה, לצד השמחה על אבדו של הרשע נאחזו הכל, יהודים וגויים, בפחד נורא מתגובתו של המלך המטורף על מותו של בנו. תגובתו של מולאי איסמאעיל אף פעם לא התחשבו יתר על המידה במציאות, והוא היה מסוגל להאשים את כלל תושבי פאס בהריגת מולאי חפיד.

"...באותה שעה שנשמע הדבר הזה שמת הארור מולאי חפיד נבהלו נחפזו רעדה אחזתם כל אנשי המדינה גוים של פאס אודי"ד ושל פאס אל באלי הגוים של פאס אלבאלי שהיו בהאלמלאח באותה שעה היו נחבאים בחצרות היהודים ובורחים על הגגות מחצר לחצר ועמי היה נחבא אלכ'וואזא ס' מתמד עדייאל בזורייא אחת, בחצר אחת קרובה לצד בית הקברות מפני שבאותה שעה שנשמע הקול הייתי קונה בשר לכבוד ש"ק וכשנשמעו הדברים ברחו בני אדם יהודים וגוים ויש שהניח חנותו פתוחה וברח ונעלו כל החנויות וכל א' סגר דלתי ביתו עליו, ומי שהיה רחוק מחצירו לא היה יכול ללכת לחצירו עד שעברו ג' שעות והיו הולכים בני אדם לבתיהם על הגגות..."

"... מי יכול לספר התלאות והצרות שעברו עלינו בחיינו ובמותו. שבימים ההם ובזמן הזה ברחו אנשי המדינה, כל מי שיש לו יד ושם, וכל ת"ח כולם, ברחו להרים ולגבעות ולמדינות הקרובות והרחוקות. ולא שארו במדינה כ"א העניים, ולא נמצאו כאן בזמן הנס ת"ח. ולאחר מותו בג' ימים והנה מולאי למתוכיל אחיו של מת, בא עם המשרתים הרשעים של אחיו. ומרוב הפחד שהיו אומרים שבא לנקום נקמת אחיו, ברחו בני אדם ונחבאו. ואין שום א' יוצא לשוק, בין גדולים וקטנים ונשים וטף. ומי שהוא יוצא מדלתי ביתו לחוץ מתחייב בנפשו..."

מסים ללא סוף

אותה שנה, שנת תס"ד, היתה שנת שיא מבחינת המיסים שהוטלו על קהל פאס ועל יהודי מרוקו בכלל, ובפרט מאז מסע המיסים הנורא שהחל בשנת תס"א במלוא עוזו.

"...סוף דבר איני יכול לעלות על ספר עול המס הכבד שנתנו קהל פאס בש' הנז' שנת התס"ד. ונחלה מלפניו ית' יסלק חרון אפו מעל עמו ישראל. ויאמר לצרותינו די אוי"ר..."

אבל שנת תס"ד עדיין לא סימנה את סיומה של מתקפת המסים הנוראה. שנת תס"ה אף היא קשה היתה מנשוא ומוטטה קהילות בזו אחר זו.

"לספר את התלאות והצרות והמסים שהיו בשנים ההם משנת תס"א עד תס"ה, אין קץ ואין שיעור!" ו"מש' התס"א אין לך יום שאין קללתי מרובה מחבירו מה שלא יכולתי לכתוב ולהעלות על ספר את כל התלאות והמוררות והצרות שעברו עלינו בחמש שנים זה אחר זה צרות תכופות ול"ז לא שלוונו ולא שקטנו ולא נחנו לתפ"ץ."

ואכן, אם צרותיה של פאס נרשמו בפרוטרוט, הרי שכזה היה פחות או יותר גורלן של יתר קהילות מרוקו. למעט מקנס בה היה המצב רגוע, יחסית, ושהיותה מוקד משיכה של יהודים נמלטים מיתר ערי מרוקו.

פניני אור החיים

למען יאמינו

ולמען תספר באזני בנך וכן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אשר שמתים בם וידעתם כי אני ה' (יב)

כשאנחנו קוראים בתורה את העונשים שפרעה קיבל על מעשיו הרעים, מרחפת ברקע תחושת נקם, ק-ל נקמות השם ק-ל נקמות הופיע. כאלו מעשים רעים עשיתם, פרעה והמצרים, כעת תקבלו את העונש שלכם. האור החיים הקדוש מלמד אותנו שהמכות שפרעה קיבל, וכן כמובן הגיעו לו, נועדו בכלל כדי...

שהאמונה תתחזק בלב שלנו! של עם ישראל! כשאדם רואה משהו מוזר ומאוד לא שיגרתי, המראה נחרט בזכרונו.

העובדה שפרעה הרשע קיבל עשר מכות, וכדברי חז"ל שכל מכה הייתה מורכבת מכמה וכמה מכות, אסון על אסון על אסון, זה לא דבר שרואים כל יום.

מלבד עצם העונש, היו המכות עצמן חריגות בכל קנה מידה, המים נהפכים לדם, נחילים עצומים של צפרדעים מציפים את הארץ, וכן בשאר המכות שהראו שהשם שולט באופן מוחלט בכל הבריאה, כל אלו יש בכוחם לחרוט את הדברים בלבנו, ולחזק את האמונה בהשם בתוך לבנו.

ובלשונו של האור החיים הקדוש: כי אין תכלית הכוונה בהבאת האותות בקרבנו לעשות נקמה בפרעה, אלא לחזק האותות שהם עיקר האמונה בלב ישראל!

למען תספר באוזני בנך - וידעתם כי אני השם!

סגולה לבנים

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים: (יגח)

בליל הסדר חובה על האדם לומר את ההגדה. אמנם המצווה הכתובה בתורה היא 'והגדת לבנך', אך כבר נפסק להלכה 'אם אין לו בנים, אשתו שואלתו. ואם לאו - הוא שואל את עצמו'. אומר האור החיים הקדוש, ברכה גדולה טמונה בקיום מצוה זו:

והגדת - לבנך! אם יגיד הגדה האמורה בעניין, יכנה השם שיגיד לבנו.

'והגדת', תאמר את ההגדה. בזכות זה, 'לבנך' - תזכה לומר לילדיך.

אכן, סגולה גדולה המובאת בדברי האור החיים הקדוש, להביא ישועות לממתנים להיפקד בזרע של קימא.

לשם שמים

ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלת: (ידח)

לעשות מצוה לשם שמים, זו הדרגה הנכספת. לא לשם כבוד, לא לשם התפארות, אלא כי כך ציווה הקב"ה.

אשר קדשנו במצוותיו - וצונו.

במצוות שיש בהם הנאה, המשימה קשה פי כמה. תאכל קרבן פסח, אבל לא לשם אכילה גסה, רק לשם שמים. וכך בשאר המצוות שיש הנאה בקיומם.

בני ישראל במצרים, נצטוו 'וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב'. ואכן הם עשו זאת.

ובאיוזו כוונה הם עשו זאת?

אומר האור החיים הקדוש: הבה נדייק בפסוק.

המשך בעמוד ג'

השראת השכינה

דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבתו שה לבית: (יזב)

אפשר להתייחס למצוה כמו פקודה, ה' אמר לנו לעשות כך וכך ואנו מקיימים את דבריו.

זה נכון. אבל יש במצוות מימד עמוק הרבה יותר. מצוות מקשרות אותנו לקב"ה.

הקב"ה אמר לנו אם אתם לוקחים את התורה, אתם זוכים להשראת השכינה. יחד עם התורה 'קחו אותי עמכם'.

אומר האור החיים הקדוש, במצוה הראשונה שנצטוו ישראל, מרמות לנו התורה את הדבר הזה.

דברו אל כל עדת בני ישראל לאמור,

ספיר ויהלום פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

מצוות הנעשות מתוך זיעה וטירחה

סיפר הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זיע"א: בשנת תרנ"ז, השנה הראשונה להתייסדות ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש, עברה כל העבודה בהכנת מצה שמורה ליד תלמידי הישיבה. במשך כל השנים סודרה טחינת החטים בטחנת מים עם כל ההידורים, אבנים חדשות וכדומה. באותה שנה חידשו הבעלי בתים את הטחנה על גלילים, ומשום כך סודרה מכוונת יד מיוחדת לטחינת חיתת השמורה. בראש חדש אדר החלו כבר להתעסק בטחינת החטים. את החטים היו בוררים שלש פעמים, ורק לאחר מכן טוחנים. על כל דבר לחוד היה סדר קבוע. סדר מיוחד ועבודה מיוחדת היה בשאיבת מים שלנו בערב שלפני אפיית מצת מצוה, ובהכנות לאפיית השמורה של ערב פסח. בעבודה זו עסקו קשישי תלמידי הישיבה שקבלו אהרות והוראות מיוחדות בכל דבר, הן ביחס לשאיבת מים שלנו הן בהכשרת התנור והן בסדרי האפיה והלישה וההשגחה על כל פרט ביחוד.

פעם אחת אירע שהגיע לשיבה תלמיד אחד למדן ובעל כשרון, וועד ההנהלה של הישיבה קבל אותו ברצון רב כתלמיד בשיבה. הסדר בקבלת תלמידים חדשים בישיבת תומכי תמימים היה שלאחר שסיימו קבלת התלמידים היו מסדרים רשימה מפורטת של התלמידים שנתקבלו. בתור מנהל בפועל של הישיבה הייתי מוכנים את הרשימה אל אבי [הרה"ק הרש"ב מליובאוויטש זיע"א] בצירוף הרצאה כללית ופרטית, בפייט דעותיהם של חברי ועד הבחינה הגלוי ושל חברי הועד החשאי אודות כל תלמיד בנפרד. אבי היה מתעניין לדעת כל הפרטים ביחס לכל תלמיד ותלמיד. כשהגיע לתלמידי האמור התעניין בו אבי באופן מיוחד, שכן הבחור היה בעל כשרונות טובים. ברם לפי הרצאת ועד המבקר החשאי צויין שאותו בחור הנו בעל מדות גסות, וגם פניו אינן עדינות ביותר. אבי חשב רבות והתעמק בענין. עבר על ההרצאה מספר פעמים. ולאחר מכן אמר שיש לקבלו כתלמיד, אלא שיהיה צורך לקחת אותו חזק בידים. מיד לאחר אישור רשימת התלמידים, במחצית חדש חשון בערך, הוצאתי עבור תלמיד זה סדר חמור מיוחד, ולמשגיחים על סדרי הנגלה והחסידות הוריתי להשגיח עליו במיוחד. כך נמשך הדבר במשך כל החורף. בראש חודש טבת נסע אבי לחו"ל.

בסביבות ראש חודש אדר, כשהיו צריכים להתחיל בבירור החטה לשמורה, כתב לי אבי באחד ממכתביו להטיל על אותו תלמיד את כל העבודה הקשה לקטורה בהכנות לשמורה, ושאתכוב לו כיצד הולכת אצלו העבודה, שכן באותה שנה היה על אבי להגיע לליובאוויטש ימים ספורים בלבד לפני פסח. קיימתי את כל ההוראות בהידור. כל העבודות הקשות בבירור החטים, בהעמדת הריחים של יד ובטחינה עצמה, העמסתי על התלמיד האמור, עד

שבמשך שני שבועות לא היה לו רגע מנוחה. לא היה לו לא יום ולא לילה, והכל היה בסדר מסודר, שלא ירגיש שמתבצעת כאן הוראה מסוימת.

ברוך כלל לא היתה קיימת אצל תלמידי התמימים בליובאוויטש השאלה 'למה' או 'מדוע'. אם פקדו לעשות - עשו. ישיבת תומכי תמימים בליובאוויטש הושתתה על ארבעה יסודות: אמת, אהבה, נאמנות, ומסירות. התלמיד בישיבה נחשב לכן. האהבה ששרתה בין התלמידים היתה להפליא. הנאמנות והמסירות של התלמידים כלפי המנהלים, וכן של המנהלים כלפי התלמידים היתה במלוא מובן המלה, ורק הנהגה כזו היתה יכול לגדל סוג תלמידים כזה שישבת תומכי תמימים אכן גידלה וחינכה, יברכם השם. כשהיו צריכים לאפות מצה עבור כל אנשי הבית, הוטלה כל העבודה על שכם אותו תלמיד, זאת אומרת, כל התלמידים עבדו, אבל את העבודות הקשות הטלתי עליו. כששב אבי לליובאוויטש, הנה נוסף על הידיעות שכתבתי לו במכתבים, התעניין ביחוד ובמפורט אודות אותו תלמיד. כשהגיעו ההכנות לאפיית מצה שמורה של ערב פסח, הנה נוסף על כל העבודות כיבדתי את הבחור בבדיקת חמץ במנין, במשרד הישיבה, עבודה שנמשכה עד לשעה שתיים-שלוש שער חצות הלילה, ובשעה שבע בבוקר של ערב פסח היה עליו להיות במקום האפיה, כדי להכשיר את המאפיה.

כשסיימו את כל העבודות קראתיו אלי בשעה חמש בערב וציוויתי לו שילמד היטב את המאמר 'ששת ימים' שבסידור, ולמחר, יום ראשון של פסח, יבוא אלי בשעה שבע בבוקר ואלמד אתו את המאמר. ידעתי שהוא אחד הממונים על השולחנות ביזאל הגדול. הוא האולם הגדול בו היו לומדים תלמידי הישיבה, ובאותו אולם היו התלמידים סועדים ביחד כל ימי חג הפסח, ולכל שולחן היה משגיח על הסדר שהיה מכוון בשם ממונה. ידעתי כי עד לאחרי הסדר שבודאי ימשך עד לשעה שתיים אחרי חצות הלילה, לא יהיה לו אפילו רגע שעה פנאי ללימוד. כל הענין היה כדי לראות עד כמה נוגע לו לימוד החסידות. בשעה שבע בבוקר היה המאמר קלוט במוחו, לפי ערך ידיעתו אז בחסידות. למדתי אתו עד לשעה שמונה. כשנכנסתי אחר כך אל אבי וסיפרתי לו כלל האמור, היה שבע רצון ואמר לי: נטענו בעז"ה אילן עושה פרי. הריני מקווה שהוא יהיה טופח על מנת להטפח, ואם כי יעבור עוד זמן רב, אבל סוף כל סוף יהיו ענפיו מרובים עם פירות רבים וגידולי גידולין.

באחרון של פסח, בשעת סעודת החג אצל תלמידי הישיבה באולם הגדול ביום אחרון של פסח, היו התלמידים מזמינים את הרבי הרש"ב לסעוד אתם את סעודת יו"ט והיו מאריכים בסעודה, והרבי היה אומר דא"ח, ולאחר מכן היו יוצאים בריקודים ושמחים עד שעה מאוחרת. אומר לי אבי: יוסף יצחק, ראה פעולת זיעה של מצוה. ברמזו על הבחור האמור. הוא קיבל הרי פנים אחרות לגמרי, הגסות הוסרה ונראה פני

אדם (ספר התולדות - מוהרש"ב עמוד 147).

על הפסוקים בפרשת תרומה (שמות כה ג-ז): **וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאִתָּם יֹהֵב וְכֹסֶף וְנַחֲשֶׁת. וְתִכְלַת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים. וְעֹרֹת אֵילִם מְאֻדָּמִים וְעֹרֹת תַּחֲשִׁים וְעִצֵּי שֵׁטִים. שֶׁמֶן לְמָאֵר בְּשֵׁמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטָרֹת הַסַּמִּים. אַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי מְלֵאִים לְאֹפֶד וְלַחֹשֶׁן,** מקשה רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א: צריך לדעת למה כתב 'אבני שוהם ואבני מלואים' בסדר אחר כל ה"א מינים, ומן הראוי היה לו לסדרם קודם זה וכסף כי הם מעולים מהם. ותירץ על פי דברי הגמרא במסכת יומא (ע"ה): אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מדבר שירד להם בבקר בבקר, מלמד שירדו להם לישראל אבנים טובות ומרגליות עם המן. והנשאם הביאו את אבני השוהם, תנא: נשיאים ממש, וכן הוא אומר נשיאים ורוח וגשם אין. היות והאבנים הטובות הלו באו בלא טרחה, לפיכך אין בהם חשיבות כשאר הנדבות שנתייגעו הרבה בשביל להשיגם: על פי דבריהם ז"ל שאמרו ביומא, שהעננים היו מביאים את אבני השוהם וכו'. אם כן משלחן גבוה היו מביאים בלא טורח ויגיעה ולא חסרון כיס, אשר על כן סדר נדבתם אחר כל הנדבות שמביאין מכיסם ועל ידי טורח.

שליטה על שרי מעלה

ביציאת מצרים מספרת התורה הקדושה (שמות יד, ט): **"וּפְרַעְהָ הַקָּרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וַהֲנִה מִצְרַיִם נֹסַע אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה'."** פרעה, חילותיו האדירים, ובנוסף גם 'מצרים' דלק אחרי בני ישראל ועשה הכל כדי להשיגם.

מי הוא אותו 'מצרים'?

מבארים חז"ל (שמות רבה כא, ה) כי הכוונה לשר העליון של מצרים, אותו שר רוחני הממונה במרום על הצלחותיה כמו גם כישלונותיה של האומה המצרית.

על כך כותב רבינו ה'אור החיים' הקדוש זיע"א: **"וַהֲנִה הַמְּלָאךְ הַלְזוּ בָּא עִמָּהֶם, פִּי כֵן הוּא הַנְּהַגוּ שֶׁהָשָׁר יַעֲזֹר לְאִמָּתוֹ וַיִּפֹּל בְּנַפְלֵיתָהּ. וַיֵּצֵא וַיִּלְמַד מִמַּעֲשֵׂה אֱלֹכִים מִקְדוֹן (ראה יומא טט, ב) שֶׁהָיָה נִדְמָה לוֹ שָׂרוֹ בְּמַלְחָמוֹת."**

אולם כנגד כל היגיון - הובסו מצרים ונפל יחד עמם גם שרם, וכל זאת מגודל אהבתו יתברך את בניו חביביו.

המעשה המופלא הבא התרחש בליל הסדר, בצל הרה"ק ר' מרדכי מנשכיז זיע"א.

מדי שנה נהג הרבי, כמנהגם של בני ישראל מקדם, להחיש צעדיו בתום תפילת ערבית של ליל החג ולאחר אמירת ההלל ברב עם ובלהט עצום, ולהסב תיכף ומיד לעריכת הסדר כראוי וכיאה ללילה קדוש ונורא זה.

אולם בשנה זו, במפתיע, התמהמה הצדיק, תחת שיועיד פניו אל השלחן הערוך ויפתח באמירת 'קדש', פנה הרבי לחדרו והסתגר בו, תוך שהוא מורה לבניו הקדושים לבל ידחקו בו

פניני אור החיים

המשך מעמוד א'

ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות. לא בעבור אהבת הממון... יש כאן הזדמנות להרוויח... לצאת ברכוש רב. אלא למצוות נביא! כי כך אמר משה רבינו. עשו - כדבר משה!

משכו ידיכם מעבודה זרה

וְהָיָה לָכֵן לְמִשְׁמַרְתְּ עַד אֲרֻבָּה עֶשְׂרִי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וּשְׁחַטוּ אֹתוֹ כָּל קָהָל עַדֹת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים: (יבז)

גם אחרי כל כך הרבה שנים במצרים של עובדי עבודה זרה, שמרו בני ישראל על הזהות היהודית, הקפידו לקרוא בשמות יהודיים, לא שינו את לשונם ואת מלבושם היהודי.

ובכל זאת, אחרי כל כך הרבה שנים, היו בקרב בני ישראל כאלו שנמשכו אחרי המצרים בהנהגות כלשהם, אם בפרטי לבוש מסוימים או במאכלים. מבלי לדעת אפשר להיכשל חלילה בעשיית חוקים מסוימים הנהוגים לעבודה זרה.

כעת עומדים לצאת ממצרים, וחייבים להיטהר מזאת לגמרי. לא די בעויבת כל סממן של עבודה זרה, יש לעקור את כל בחינת הרע מתוך הלב ולעשות תיקון לעוון זה.

זו ההדגשה, אומר האור החיים הקדוש, במילה 'למשמרת', הכתובה בקרבן פסח. והיה לכם 'למשמרת'.

הטלה, שהיה סמל העבודה זרה של המצרים, אותו תיקו, ותעשו בו את מצוות ה', ככל משפטו וחוקתו. ההיפך הגמור מעבודה זרה. העוקר עבודה זרה - צריך לשרש אחריה!

נסיון העושר

וְהָיָה כִּי יִבְיֵאֶה ה' אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִיטִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לָתֵת לָךְ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ וְעַבְדָּתָת אֶת הָעַבְדָּה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה: (יגה)

יש נסיון העוני ויש נסיון העושר. בכל מצב חייב אדם לשמור את מצוות ה'. יש קשיים שמערים היצר הרע בעת קושי, כאשר התחושות מרות. איך תוכל לקיים את המצוות הרי כל כך קשה לך.

יש נסיונות בעת עושר. כמו שכתוב בשירת האזינו 'ישמך שירון - ויבעט'.

את זה מרמזת לנו התורה, אומר האור החיים הקדוש, במילים 'והיה כי יביאך'.

גם כאשר תזכה להגיע לארץ הנכספת, וירחיב ה' את גבולך, הכל יהיה טוב ויפה, איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, תשגיח היטב שלא לשכוח את מצוות ה'.

מתוך טובה וברכה - תזכור ותקיים את מצוות ה', בשמחה ובטוב לבב מרוב כל.

שניאור זלמן מלאדי זיע"א, בעל התניא והשו"ע, ולאחר מכן יילכו אל הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, ואם יגיעו שניהם לדעה אחת מה טוב, ואם לא יגיעו לדעה אחת - יפנו אל הרה"ק רבי מרדכי מנשכין זיע"א כדי שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, ואחרי רבים להטות.

אכן ירדו שני שרי מעלה הללו ובאו אל הרה"ק מלאדי, והוא פסק כי הצדק עם מלכות רוסיה, שכן הכלל ההלכתי הוא שפוסקים לפי ההווה, 'באשר הוא שם', ואין להביט על העבר או על העתיד, והיות ובסופו של דבר בעת הזאת מתנהגת מלכות רוסיה כמלכות של חסד ואין ידה קלה להוציא אנשים להורג, לפיכך עליה לנצח במלחמתה עם פולין. לעומת זאת, כאשר באו שרי מעלה אצל הרה"ק מקארלין הוא סבר שדווקא מלכות פולין הוא זו שצריכה לנצח, בזכות אותם מעשים טובים שעשתה בעבר אצל מגורשי ספרד.

כיון ששני הצדדיקים לא הגיעו לעמק השווה היו צריכים השרים לבוא בפני המכריע, אולם אנכי, המשיך הרה"ק מנשכין ואמר, סירבתי להכניס את ראשי בין ההררים הגבוהים ולהכריע בסוגיה כה קשה וחמורה. העדפתי שלא לשמוע את טענותיהם כלל ובכך אהיה פטור מלהכריע בין הצדדים. זו הסיבה שבשל כך ביקשתי להתעכב עם עריכת הסדר ולהיות מסוגר בחדרי תוך כדי שציוותי שלא להניח לאיש להיכנס לחדרי. אמנם חזקה עלי גזירת שמים ונאלצתי בסופו של דבר לקבל את שרי מעלה הללו שבאו לביתי כשהם לבושים כנגרלי צבא מכובדים, אשר למראם ולמעשם התעלה המשמש בקודש.

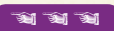
כשהרצו השרים את טענותיהם בפני, המשיך הרה"ק מנשכין וסיפר, פניתי אל השר של פולין ואמרתי לו בשפה ברורה: הלוא בשעה שפתחת את שערי ארץ פולין בפני היהודים, כלל לא הייתה דעתך להצילם ולהחיותם, אלא להנאתך ולטובתך גרידא. ביקשת שהיהודים יביאו עימם את כספם ואת כשרונותיהם והם יפריחו את ארצך במסחר גדול, כדי שתוכל להטיל עליהם מיסים וארנוניות ולהנות מכל הטוב שהיהודים מביאים איתם. מלבד זאת, גם אם באותה שעה הצלת את היהודים מגזירת המוות שבאה עליהם, הנה כעת הזאת במלכותך מוטל עונש מוות ואתם ממייתם והורגים אנשים בלא כל רחמנות מצידכם. האם יכול אתה, פניתי ושאלתי את שר של פולין, להשבע לי בשבועה חמורה לבטל את חוק ומשפט המוות מארצך.

גמגום השר של פולין ולא הסכים להשבע בתואנה כי הוא אינו יודע מה יילד יום ואין הוא יכול להשבע ולהתחייב על העתיד. אולם השר של רוסיה, בשומעו את שאלתי, קפץ ונשבע לאמור: מתחייב אני שכשם שעד עתה לא היה במלכותי עונש מוות, כך גם לא יהא עונש מוות במלכותי לעתיד. והתחייב על עצמו להיות דמו בראשו אם ישנו את הבטחה זו.

למרות הכל לא סמכתי על דברתי סיים הרבי, 'אלא שפרתי את ראשו תחת שולחני. והיה אם הוא יפר את שבועתו ביום מן הימים - אקפד את ראשו ללא רחם!'

מפליא לציין כי אכן, כדברי הרבי כן היה. ההיסטוריה מספרת את הצד שלה בענין, כששושלת רומאנוב אשר חלשה ברוסיה ניצחה במלחמה ויצאה ממנה כשידה על העליונה באופן מובהק, ועד תום זמנה של שושלת זו כעבור דורות ארוכים לא חל עונש מוות ברוסיה.

(מאוצרותיו ושיחותיו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

וכי לא יחישוהו אל הסדר.

הוראה זו כשלעצמה מפתיעה היתה דיה, אולם דווקא המשמש בקודש הוא שהצטווה בציוויי החרוג והמפתיע בהרבה.

'הנני מסתגר כעת בחדרי' אמר לו הרבי, 'ובקשת נחרצת כי לא יהין אי מי להפריע לי ולהיכנס אליי, ויהי מה'. עד כאן זה היה נשמע, לפחות במידה מסוימת, סביר.

'ואף אם יבואו נכבדי עם, חסידים ואנשי מעשה ובעלי זקן שיבה ודעת זקנים' המשיך הרבי והאריך בהדגשת פרטי ההוראה, 'גם אותם אל תכניס לחדרי, ואל תפתה אפילו לנקוש על הדלת או להס את תשומת לבי לכך בכל דרך שהיא'.

הא גם אם לא הופתע המשמש במיוחד עד עתה, תיקון היה חזידה סתומה עבורו.

'אל לך להתרגש אף אם יבואו אצילים ורוזנים, פריצים רמי מעלה ואפילו גנרלים ושרי-צבא' התרה הרבי בפרוטרוט ומבלי לפסוח על אף פרט, 'ואף אם אלה יציעו לך כל הון דעלמא ושמא אף יאימו עליך באיומים קשים ומרים - אל תכניס אותם אליי!'

'אולם במידה ואתה עשית את מלאכתך נאמנה' סיים בהנחיה שיש בה מן התמיהה, 'ואילו הם מעצמם ייגשו לדלת חדרי ויפתחו אותה, אין מוטל עליך למנוע זאת בכח'.

הדברים אמרו דרשני, אך המשמש מצדו דבק באמונת החכמים שלו ועשה כמתבקש. לא חלף זמן רב, והנה הוא נוכח לראות כי מדבריו של הרבי לא נפל כחזו השערה.

בזה אחר זה הופיעו ובאו הללו כמו משום מקום - בני עלייה עטורי זקן שיבה, פריצים ורוזנים, גנרלים ושרי-צבא. כולם ביקשו להיכנס, ומשסורבו בתוקף - הפצירו והתחננו, ניסו לשחד ואף לאיים, אך לשווא. המשמש בשלו.

בשלב מסוים נלאו הללו מלשכנע את הגבאי העיקש, וניגשו בחמת זעם לפרוץ את דלת חדרו של הרבי. כאן כבר לא יכול היה המשמש להחזיק מעמד, ונפל תחתיו מתעלה תוך שהוא פולט זעקה חנוקה.

בני הרבי, אשר שמעו את הזעקה וחשו למקום, נתקלו באביהם הקדוש היוצא מחדרו, והוא סימן להם כי לא זמן רב ייאלצו לתהות לנוכח המאורעות התמוהים. כעבור זמן מועט סיפר להם הרבי במה דברים אמורים, כשהוא משתף אותם בדברים שבכבשונו של עולם.

באותה תקופה ניטשה מלחמה עזה בין צבא רוסיה לצבא הפולני, וכפי שהחזית היתה קשה כאן למטה - בעלמא הדין, כך גם למעלה במרום התכתשו ביניהם המלאכים הממונים על אותן אומות ורבו בניהם על הניצחון.

טענת שרה של פולין היתה - כי לזכותו עומדת קבלת הפנים החמה לה זכו היהודים בארצו לאחר שגורשו מספרד, ואילו שר האומה הרוסית התייצב כנגדו וטען לזכותו כי בארצו אין עונש מוות הקבוע בחוק, וכך בניגוד לפולין בה נהרגו יהודים על לא עוול בכפם - ברוסיה אין תופעה שכזו.

נמנו בית דין של מעלה וגמרו כי בשאלה זו צריכים להכריע צדיקי הדור שעודם נמצאים בחיים, הלוא הם בית דין של מטה. יבואו איפוא הצדדים, שר של פולין ושר של רוסיה, בפני מאורי החסידות, והם שיקבעו את הצדק עם מי. הורו בית דין של מעלה לשרי שני הארצות שייכלו תחילה להרה"ק רבי

מתיבתא אור החיים

ליורשיהם, וקיימא לן (קידושין יז): גוי יורש את אביו מן התורה, וקיימא לן ג"כ דמטלטלין אינן נגבין מיורשין ורק אי תפס לא מפקינן מיניה, והוא דתפס מחיים (כתובות פה). אם כן היו צריכים לחיות עד אחר הביזה, ולכן לא מתו המצרים אלא אחר ביזת הים. [ובברכת שמעון העיר דבסנהדרין (צא).] אמרו שבזיזת מצרים היתה תשלומין בשביל שחר העבודה, אבל בבזיזת הים יש לומר דהוי כמציל מזוטו של ים וזכה בו מההפקר, ואם כן בלאו הכי לא היה שום טענה עליהם].

ובפנים יפות ביאר באופנים נוספים, ע"פ מה שדרשו חז"ל (מכילתא שם) שהיה כל אחד מכיר את המצרי ששעבד בו ולקח ממנו שכרו, ואיתא בסוף יבמות (קכא). שהנטבע במים אין סימן להכירו אחר מותו, כיון שצורתו משתנית, ואם היו מתים בים לא היו יכולים להכירם לטול שכרם, לכך הוצרכו לחיות על שפת הים כדי שיכירו אותם. ועיי"ש עוד שפירש באופן נוסף.

ומה שכתב רבינו 'כי שם גמרו מיתתם', צ"ב קצת לפי דברי המדרשים ורבינו, דהא משה אמר לישראל (פסוק יג) 'לא תוסיפון לראותם עד עולם', והקשו בזה"ק (ח"ב נג) 'אע"ג דכתיב 'וירא ישראל את מצרים מת', מתים ראו, ע"כ. ולכאורה לפי מה שאמרו שעדיין לא מתו, אם כן נמצא שראו ישראל את מצרים בחיים. ובפרדס יוסף כתב בשם מדרש שהיו המצרים גוססים, וממילא רובם למיתה כמו שאמרו בגיטין (כה), ואפילו מי שנגמר דינו למות נקרא מת וכן מצינו בשור הנסקל שמשעה שנגמר דינו נקרא נסקל.

ולא יצאת נשמתו עד ששלח הקב"ה דברו, ובא מלאך והעלהו מן הים והוליכו לנינוה, כדי לספר שמו בכל הארץ להראותו כח וגבורתו שיתכבד בו, והכי נמי אמור רבנן שמלך אחר כך בנינוה ת"ק שנה, ועליו הכתוב אמור (יונה ג) 'ויגע הדבר אל מלך נינוה', והוא החזיר את בני נינוה בתשובה, ואם תתמה לומר לאחר שנענע בים הא"י לא יצא נשמתו, איכא למימר לא לפרעה בלבד נתן כח זה, אלא לכל עמו יורדי הים, דכתיב 'מת על שפת הים', מומתים ולא מתים, כענין שנאמר 'ויהי בצאת נפשה כי מתה', וכן נמי דרשי רבנן 'וינער ה' את מצרים', נתן בהם כח נערות לקבל הפורענות. ובפרדס יוסף הביא לכאור בשם הפנים יפות טעם שנשארו לחיות על שפת הים ורק אח"כ מתו, כיון שאמרו חז"ל (סנהדרין צא) שבזיזת מצרים היתה בתשלום שכר השעבוד, ולאחר שמתו נפלו

לקראת יו"ט שביעי של פסח נביא בענין שירת הים, בענין מה שכתב רבינו (שמות יד ל): 'וירא וגו' מת על שפת הים. קשה למה הוצרך להודיענו שראהו מת, פשיטא שלא יהיו חיים אחר הטביעה. ורבותינו ז"ל (מכילתא) אמרו כי ראו במיתתו, והודיענו בזה כי שם גמרו מיתתם, והטעם כדי שיכירו בהם ישראל בעודם חיים והם יראו בישראל ותכסם בושה, ולפי זה תהיה כוונת הכתוב על זה הדרך 'וירא ישראל את מצרים' שהיתה יוצאה נשמתו על שפת הים, ותיבת 'מת' נקשרת עם אומרו על שפת הים ולא עם תיבת 'וירא'.

וכך דרשו במכילתא: 'מת על שפת הים', וכי מתים היו, אלא מתים ולא מתים, כענין שנאמר (בראשית לה יח) 'ויהי בצאת נפשה כי מתה', וכי מתה היתה אלא מתה ולא מתה. וכן תרגם יונתן: 'וחמון ישראל ית מצראי מיתין ולא מיתין רמאין על גיף ימא'. ובפרדס יוסף הביא שכן נמצא בפייט (חזרת הש"ץ לשחרית אחרון של פסח): מומתים ולא מתים, בעודם נפשותם עדיין צורות בחלדם. וראה באריכות במדרש שכל טוב (ישן): 'לא נשאר בהם עד אחד' על שפת הים כולם נכנסו בים וכיסו המים ונגערו. רבי נחמיה אומר חוץ מפרעה, ועליו הוא אומר (לעיל ט טז) 'ואולם בעבור זאת העמדתיך' וגו', וכתוב (דברים יד ד) 'ואשר עשה לחיל מצרים לסוסיו ולרכבו' וגו'. ויש אומרים, אף באחרונה ירד וטבע, שנאמר (פסוק יז) 'כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים' וגו', ואומר (תהלים קלו טו) 'וינער פרעה וחילו בים סוף'. ואנא אמינא אליבא דתרווייהו כי היכי דלא תיקשי קראי אהדדי, ירד פרעה לים והפכו הקב"ה על פניו וכיסוהו המים

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

אור הישועות מכתבי הלומדים

כוחה של תורת ה'אור החיים' - איך עמדתי בניסיון

לפני תקופה התמודדתי עם נסיון, הייתי חייב להיות במקום הומה אדם, מקום בו אפשר להכשל בשמירת העינים ח"ו, התפללתי לה' בכל כוחי שאנצל מכך, אך בבואי לאותו מקום ניסה היצר לפתות אותי בכל מיני תירוצים, באותו רגע, בלי לדעת אפילו למה, נזכרתי בסיפור ששמעתי פעם על הרבי ה'נתיבות שלום'. הוא סיפר על אברך שעמד בפני ניסיון דומה ושאלו אותו: "איך עמדת בו?"

האברך השיב בכנות: "יש לנו שיעור בליל שישי עם בני החבורה בלימוד אור החיים הקדוש. אם איענה ליצר, איך אוכל להופיע שם? איך אוכל לשבת עם החברים ולחוש שאני שייך לאותו אור? ואם לא אבוא - כולם ישאלו מה קרה לי, ומה אוכל לענות? לכן החלטתי לא להיכנע!"

המילים האלו הדדו בי בעוצמה. הרי גם אני מגיע בכל ליל שישי לשיעור באור החיים הקדוש. זהו רגע שבו אני נטען באור של קדושה, שואב חיות מהדברים הנשגבים של רבנו חיים בן עטר. איך אוכל להופיע לשיעור כשאני יודע שלא עמדתי בניסיון? איך אוכל לשבת מול התורה הקדושה של ה'אור החיים' כשאני שולח לעצמי להיגרר אחרי דברים שמנוגדים לה?

באותו רגע עצמתי את עיני, כיוונתי את הלב, ואמרתי לעצמי: "אם אני מחובר ל'אור החיים' הקדוש - יש לי את הכוח לנצח!" הרגשתי איך קדושת תורתו מחזקת אותי, מעניקה לי כוחות להילחם ולהתגבר.

מאז אני יודע: תורת ה'אור החיים' אינה רק לימוד - היא כוח שמלווה את האדם בכל צעד, מעניקה לו חיזוק וניצחון ברגעי ניסיון. כשאדם מחובר לאור הזה, הוא רואה ישועות גם ברוחניות וגם בגשמיות. וזה מה שהציל אותי באותו רגע.

תודה לכם על כל הפעילות ללימוד תורתו הקדושה א. ו. ביתר עילית

מחוברים להיים

לשמיעת שיעורים ודרשות

חייגו: 03-617-1077

